

Реферат на тему: "Структурно-семантичні особливості афоризмів у мові поезій Т. Г. Шевченка"

Тарас Шевченко

Реферат на тему:

"Структурно - семантичні особливості афоризмів у мові поезій Т.Г.Шевченка"

190 років тому народився Великий Кобзар, для України це дуже важлива дата, тому що 9 березня на нашій землі з'явився найгеніальніший за усіх часів поет, тому що його поезії - це вічні українські поезії:

Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Перед нами Шевченків "Кобзар", проаналізувавши його, я зрозумів, це - довголітнє і прекрасне життя безсмертної ідеї книги, яку читали сучасники Великого Кобзаря, їхні діти, внуки й правнуки. Дуже точно, мені здається, сказав Микола Бажан: "Я розгортаю томик "Кобзаря", і мені здається, що я кладу руки на трепетне гаряче людське серце - серце, що так багато пережило і так багато пізнало, і я відчуваю його потужний пульс у пристрасних вільних ритмах Шевченкового вірша". Ця книга - жива, тому що її читають покоління за поколінням, вона - це історія українського народу, історія війн та українських кріпосників й польської шляхти:

Україно, Україно!
Серце моє, ненько!
Як згадаю твою долю,
Заплаче серденько!

За це наші сучасники й назвали "Кобзар" - Книгою Правди. Книга Правди - це новий світ поезії, вперше в українській поезії ми бачимо: якість, простоту і поетичну грацію вислову. Зараз вивчення мови Т.Г.Шевченка - дуже актуальна тема, тому що все збільшуються й збільшуються гуртки шевченкознавства, які вносять все новіші погляди на вислови, метафори, афоризми в творах Великого Кобзаря. Шевченкове слово, як і поетова душа, б'ється в тенетах брехні й облуди, байдужості, національної глухоти, втрати гідності, тяжкого соціального уярмлення. Наприклад, якщо взяти метафори, що лежать в основі побудови афоризму, то в українській літературі Шевченко дав зразки геніальної майстерності на цьому ґрунті. Метафоричні явища Шевченкових творів овіяні натхненням, вони легко доходять до читача, хвилюють його, викликають емоції.

Шевченківське слово недостатньо вивчено. Питання про те, скільки слів у мові Шевченка, які це слова, як вони використовуються, живуть, діють, творять поезію такої могутньої сили, — все це має велике значення для вивчення творчої лабораторії

геніального поета.

Метою моєї роботи виступає дослідження афоризмів Т.Г. Шевченка. Робота полягає в тому, що я досліджував твори Великого Кобзаря, і дав висновок про його структурно – семантичні особливості в цьому напрямку. Завдання дуже цікаве, тому що небагатьом вдається зрозуміти красу та велич слова Тарасова.

Якщо підійти ближче до предмета дослідження, я опрацював понад 80 одиниць висловів, й зрозумів, що Т.Шевченко в своїх творах використовує безліч виразів, – що і є афоризмом. Під афоризмом ми розуміємо думку, висловлену в лаконічній, відточеній і виразній формі, що функціонує у вигляді самостійно існуючого вислову, який можна проаналізувати на структурно – синтаксичному, семантичному і текстовому рівнях. Афоризми у творах Т.Шевченка показані то жваво, то лаконічно, то повчально, то образно. Тому відповідно розрізняємо образні й логічні афористичні вислови. В ті роки коли Шевченко писав, він напевно й не замислювався, що його поезії в ХХІ ст. стануть для нас, для українців народною мудрістю, до якої зверталися наші прадіди, до якої прислуховується наша молодь, яку будуть шанувати після нас. Афоризми Великого Кобзаря дійшли до нас, до незалежної України, і слугують для всебічної характеристики нашого жахливого часу. Т.Г. Шевченко в своїх афоризмах – реаліст, він показує душу знедоленого, скривджену просту людину, найчастіше селянського стану, описи пейзажу українських місцевостей, він закликає до повстання проти польської шляхти та насильницької політики Російської імперії:

Буде бите. Царями сіяне жито!

А люде виростуть

Умруть ще незачатіє царята...

Вольному воля, а спасеному рай ("Назар Стодоля")

а також підкреслює красу чорнобривої української дівчини, перше кохання молодого парубка:

Серце моє,

Не втікай од мене.

*

Без милого скрізь могила...

Як бачимо, образні (або власне поетичні) афоризми виступають не лише засобом конденсації думки, а засобом розкриття особливостей поетичної мови взагалі. Своєрідністю цього різновиду афористичних висловів є те, що у них здійснюється, на думку професора Калашника, "емоційно – образна, естетична трансформація засобів загальнонародної мови" (4; 249)

Український народ, як зараз й тоді, виробив емоційно забарвлене ставлення до деяких афоризмів, по-своєму їх осмислив, вклав у них особливе значення. А деякі афоризми стали носіями кращих мрій народу, жаданих понять, подій, предметів. Афоризми Великого Кобзаря дуже багато зустрічаємо в образах, які показують, як знущалися над нашими прадідами, як мучили українців на панщині – польські шляхтичі та російське самодержавство:

*

Ледача воля одурила маленьку душу

*

Людей у ярма запрягали пани лукаві.

*

Латану свитину у каліки знімають,
З шкурою знімають, бо нічим обуть
Княжат недорослих. ("Сон")

Хочеться подякувати Т.Г.Шевченкові, за те, що він підняв дух кріпосної України цими образами, не зупинився перед зухвалою політикою національного гноблення, писав про те, що заборонялося, був борцем за щастя й волю народу, у своїх поезіях ще глибше загострював різницю таких афоризмів. Такі афоризми стали ознакою художньої якості мови, зброєю в руках поета, близькою і зрозумілою для покріпаченого люду.

Слід відзначити, що багато в творах Великого Кобзаря повчальних, або логічних афоризмів, які в наш час використовуються, як прислів'я, які народ ніколи не забуде, тому що його слова - це слова народу України. Під логічними афоризмами ми розуміємо такі словесні комплекси, що кондесовано й стисло у формі повчання, настанови, подають певну думку, поняття. Вони побутують у мові поезій Кобзаря на базі простих чи складних речень. Логічні афоризми Т.Шевченка показують нам, що українці повинні бути більш впевненими в собі, розбірливими, чесними, вірити в удачу, не бути ледачими, тому що риси українського народу - сила, щедрість, великий розум, точність:

*

Береженого Бог береже ("Назар Стодоля")

*

Гроші мур ломають ("Кавказ")

*

І слово із уст апостола святого
Драгим елеєм потекло.

*

Встане правда! Встане воля! ("Кавказ")

*

До нас в науку! Ми навчим почому хліб і сіль почім

Таким чином, у поетичній мові "Кобзаря", виділяємо 2 основні різновиди афоризмів - образні й логічні. У них закодовано певну інформацію на основі лінгвоконцептів "людина", "народ", "воля". В залежності від смислового навантаження, вони можуть співвідноситися з простим або складним реченням.

Афористичні якості Шевченківського слова досить багатогранне явище; саме цими засобами художник розвиває й демонструє у своїх творчих зразках ті глибокі потенції, які приховані в живій народній мові. Афористичне його багатство вражає читача, хоча часто прямо ним і не усвідомлюється, сприймається інтуїтивно. Словом так гнучко

модифікується всілякі відтінки переносного значення, що воно здається безмежним у своїх можливостях. Геніальна майстерність поета спирається на невичерпні поклади народної лексики. Спосіб вживання афоризму на контекстуальному фоні може зробити його художнім засобом. Перехід слова до іншої частини мови надає йому нової семантико – стилістичної якості, експресивно забарвлює.

І як висновок, я хочу сказати, що геній Шевченка належить до тих чудодійних сил, які використовують слово у всіх його можливостях. Афоризм у нього – не проста форма, а складна організація, невичерпна за своїми потенціальними властивостями. Шевченкове слово може не тільки подвоювати чи потроювати свою афористику, свої стилістичні якості, воно може варіювати всіма барвами, яких вимагає від нього поетичний задум. Найпростіше у мовній практиці Шевченка є разом з тим найскладнішим. Його творчий геній розкриває афоризми до самого дна, що ми намагаємося досягнути з позицій сьогодення.

Література

В.С. Ващенко "Мова Т.Шевченка",
К., Харків, 1963.

В.С. Калашник Структурно – функ-
ціональні різновиди
афоризмів Культура
слова. – К.,1989.

Т.І. Манякіна Логіко – семантична
класифікація афориз-
мів Питання теорії
романо – германських
мов.-Дніпропетровськ,
1975.

Б.Степанишин "Укр. літ-ра (9 клас)

Т.Г.Шевченко "Поезії"(2 томи) – К.,
Київ, 1988.